

Návštěva Marie Terezie na Moravě v roce 1748

recenze knihy

Marie Terezie, panovnice podunajské monarchie, byla silná osobnost. Vynikala schopnostmi k diplomacii a jako žena i matka se stala středem své početné rodiny. Ve společenském povědomí však spíše přetrvávají názory, které Marii Terezii jako českou královnu hodnotí nejednoznačně – ztráta většiny historického území Slezska či události související se stavovskou volbou vzdorokrále Karla Albrechta. Taková mínění se jeví jako zkreslená. Marie Terezie vybědla z mocenské krize počátečních let své vlády, územní ztráty kompenzovala územními zisky a důsledným plněním vladařských povinností, mezi které náležely i cesty po korunních zemích monarchie, postupně získala respekt příslušníků jednotlivých stavovských obcí. Jaký tedy byl „jeden den“ Marie Terezie na cestách? Odpověď na tuto otázku lze nalézt v knize PhDr. Zbyňka Svitáka nazvané Návštěva Marie Terezie na Moravě v roce 1748.

Publikace o rozsahu více než 400 stran se skládá z osmi základních kapitol, ve kterých jsou podrobně popsány příslušné souvislosti. Týkají se záměrů panovnice ohledně cesty na Moravu, příprav císařského dvora, krajských úřadů i magistrátů měst vybraných k návštěvě, průběhu desetidenního putování urozené společnosti a jejího doprovodu na trase Vídeň – Mikulov – Brno – Slavkov – Kroměříž – Olomouc – Olšany – Olomouc – Brno – Mikulov – Vídeň (s několika cestovními odbočkami) a reálií s ním spojených, včetně společenských i ekonomických (pro některé účastníky událostí nepříznivých) dozvuků cesty. Text knihy je precizně stylizován, přestože se jedná o ryze odbornou publikaci, čte se jako barvitý příběh určitého úseku života Marie Terezie a osob různého společenského postavení. Téměř autenticky lze nahlédnout do časů pozvolna vrcholícího baroka, neboť itinerář cesty (11. – 21. června 1748) krajinou Moravy umožňoval Marii Terezii navázat významné společenské kontakty. Autor věcně popisuje i okamžiky jejího neformálního chování v horkém počasí a osobnostní profil panovnice se tak jeví lidským. Během četby publikace si lze uvědomit kouzlo neměnnosti „malých“ dějin a nemožnost opakování „velkých“ dějin – v prvním případě mohou být příklady snaha představitelů jednotlivých magistrátů o rychlé

zajišťování oprav a výzdoby měst, pacifikaci nepohodlných osob žijících na okraji společnosti po dobu trvání pobytu císařovny, popř. jejich určitá servilita směrem k panovnici. Ve druhém případě nebude možné spojení s Ruskem, jehož součástí tehdy byl průchod ruského vojenského pomocného sboru, rozděleného na tři pochodové kolony, územím Čech a Moravy (v této souvislosti se opakují i reálie „malých“ dějin – dezerte ruských vojáků a udávání zběhů místním obyvatelstvem za finanční odměnu) a setkání Marie Terezie s jeho vojáky (cca 37 000 mužů) v Kroměříži, Olšanech a Chválkovicích (nyní součást Olomouce).

Kniha obsahuje i mnoho barevných reprodukcí portrétů významných osobností, vedut měst či krajinných celků, map a plánů, které zvyšují její estetickou hodnotu. Výjimečné jsou textové přílohy (dokazují autorovo důkladné studium archivních pramenů a literatury), jejichž rozsah tvoří čtvrtinu publikace. Údaje v tabulkách v souladu s obsahem hlavní části knihy prohlubují informovanost čtenáře – lze se dovědět mnohé - počínaje trasami pochodu a přehledem lokalit, ve kterých byly dislokovány jednotky ruského vojenského pomocného sboru, přes seznam potravin nutných k pohoštění vzácné návštěvy až po podrobný soupis vozů císařovny cestovní kolony ...

V době úřední komunikace na velké vzdálenosti převážně prostřednictvím jezdeckých posílů byla organizace této cesty Marie Terezie „husarským kouskem“. Nutné je vyslovit respekt představitelům vídeňského dvora, krajů a měst na Moravě i vrchnostem tereziánské doby, neboť se zasloužili o zdárný průběh návštěvy panovnice a PhDr. Zbyněk Sviták proto mohl o této významné události poutavě napsat mimořádnou knihu.

Zbyněk Sviták: Návštěva Marie Terezie na Moravě v roce 1748, ISBN:

978-80-86736-70-9, 422 str., 1. vyd., Vydalo: Statutární

město Brno, Archiv města Brna v roce 2022

Autor textu: Stanislav Vaněk